

La conspiració que es va saltar la deontologia

La 'teoria de la conspiració' de l'11-M, que van impulsar alguns mitjans conservadors de Madrid i un sector del PP, va defensar la vinculació d'ETA amb els atemptats i va apuntar, fins i tot, al PSOE i als Cossos de Seguretat de l'Estat.

■ Imanol Crespo Foto: EFE

Els trens de rodalies d'Atocha van ser objecte dels atemptats de l'11 de març del 2004.

“Cap prova apunta a ETA”. Amb aquestes paraules, Javier Gómez Bermúdez, president del tribunal de l'11-M, desfeia la “teoria de la conspiració” durant la lectura de la sentència del judici dels terribles atemptats arran dels quals s'havia promogut, des d'alguns mitjans conservadors de Madrid, i va alimentar-se des d'un sector del Partit Popular.

L'any 2004, sempre més estarà associat a la mort de 191 persones que van perdre la vida en els atemptats de l'11 de març a Madrid. Faltaven tres dies per a les eleccions generals i, en cas de vincular-

se aquell atemptat amb Al-Qaeda, el PP —que va defensar decididament la guerra

En les set compareixences, Acebes va citar a ETA un total de cinquanta-nou vegades i tan sols cinc cops a Al-Qaeda

de l'Iraq, tot i l'oposició de gran part de l'opinió pública— podia pagar-ne un preu molt car. Des de la primera compareixença pública, l'exministre de l'Interior, Ángel Acebes, va relacionar l'autoria a ETA, malgrat que les informacions dels

serveis secrets i de la policia ja apuntaven al terrorisme islàmic. “És absolutament clar i evident que l'organització terrorista ETA estava buscant un atemptat que tingués una gran repercussió (...). No tenim cap dubte que el responsable d'aquest atemptat és la banda terrorista ETA”, va dir. En les set compareixences oficials abans de les eleccions, es va referir a ETA un total de cinquanta-nou vegades i tan sols cinc cops a Al-Qaeda.

A partir dels resultats electorals que van donar la victòria al PSOE, diferents mitjans de caire conservador van abanderar una teoria conspiratòria, recolzada en un sector del PP. Encapçalada per *El Mundo*, també era seguida per la COPE, TeleMadrid i el portal Libertad Digital. Aquests mitjans van encetar una campanya en defensa d'una via alternativa a l'oficial. Periodistes com Fernando Múgica, Casimiro García-Abadillo o Federico Jiménez Losantos bombardejaren l'opinió pública amb incògnites poc fonamentades que pretenien posar en dubte la versió oficial de la investigació.

Des de l'abril del 2004, aquests mitjans van defensar la relació d'ETA amb els atemptats. La fragilitat dels arguments els van portar a forçar les posicions que farien que fins i tot dubtessin dels Cossos de Seguretat de l'Estat i del PSOE. Així, Pedro J. Ramírez, escrivia que “cada cop hi ha més indicis que l'11-M es va gestar en els aparells de l'Estat”. En aquest sentit, un dels articles més im-

La teleporqueria trepitja fort

Aquí hay tomate, el 2004, consolida l'èxit amb audiències rècord. El tracte poc amable amb els famosos va marcar un estil que creuaria continuament els límits ètics i periodístics a la televisió. Des d'aleshores, les cadenes privades han iniciat una lluita d'audiències travessant cada cop més les línies vermelles. Tot i les consideracions d'entitats reguladores, –el CAC defineix teleporqueria com tot aquells continguts “relacionats amb la vulneració dels drets fonamentals”–, les graelles de les cadenes privades es van omplir de programes similars. Tan sols algunes baixades d'audiència o la recent retirada de publicitat de *La Noria* han fet trontollar aquest tipus de continguts.

portants va ser l'extens escrit de Fernando Múgica, redactor en cap d'*El Mundo*, titulat “Los agujeros negros del 11-M”. Aquest escrit va tenir tant d'èxit entre els defensors de la conspiració que es va convertir en una sèrie que, sota el mateix títol, qüestionava els diferents aspectes de la investigació oficial. L'estratègia d'aquests mitjans els va sortir, econòmicament parlant, beneficiosa, ja que pel fet de potenciar aquesta via conspirativa van guanyar audiència i lectors. La cadena COPE, per exemple, va doblar en quatre anys el número d'oients diaris. La via conspirativa va mantenir-se fins i tot durant el judici de l'11-M a l'Audiència Nacional. Finalment, quan la sentència judicial va tirar per terra

els arguments, des d'*El Mundo* canviaven el discurs. L'endemà, García-Abadillo escrivia: “*El Mundo* mai ha donat suport a la participació d'ETA en la massacre de l'11-M. El que sí hem defensat ha estat l'e-

Pedro J. Ramírez va dir que hi havia “indicis que l'11-M es va gestar en els aparells de l'Estat”

xistència d'una sèrie d'indicis que apunten a una possible relació amb ETA i que, des del Govern, sempre han estat desdenyats o ocultats”.

CRÍTICS, AL CARRER

Setmanes després de la sentència, una investigació de CAPÇALERA –*Història d'una conspiració*– explicava com es va viure des de les redaccions d'aquests mitjans aquestes teories conspiratòries i revelava que les més elementals normes

Els mitjans de comunicació ‘conspiradors’ van aconseguir guanyar audiència i lectors

deontològiques brillaren per la seva absència. “Totes les informacions susceptibles de manipulació, es manipulaven”, reconeixia Alfonso García, llavors director d'Informatius de Telemadrid. Aquell treball també va treure a la llum pràctiques preocupants, com el fet que la productora

El Mundo TV utilitzés empreses d'efectes especials perquè els quadressin les informacions amb les teories conspiratòries. La investigació també explicava com periodistes crítics amb aquestes pràctiques d'aquests mitjans van perdre la feina. Anys després tot allò encara cueja. En el setè aniversari de l'11-M, Rajoy va dir que tot i que acata la sentència, encara “hi ha interrogants oberts”.

Especial de CAPÇALERA sobre la manipulació informativa arran de l'11-M

També va passar...

- El 4 de febrer, Mark Zuckerberg funda Facebook. L'èxit fulgurant ha influït de ple en la comunicació del segle XXI.
- *The Independent* passa a publicar-se, el 17 de maig, només en tabloide. Poc després, *The Times* confirmaria la nova etapa de tabloidització de la premsa.
- El Col·legi de Periodistes presenta, el 21 de maig, al Fòrum el “Diàleg Periodisme i diversitat. Informació, poder i ètica”.
- El 24 de maig, l'agència EFE nombra president Álex Grijelmo. Amb ell es crea el premi Don Quijote de periodisme i s'inicia la reforma multimèdia de la redacció.
- El Parlament amplia, el 17 de juny, les competències del CAC, tant en la concessió de llicències com en el càracter sancionador.
- El periodista francès Jean Daniel rep, el 30 de juny, el premi príncep d'Astúries de Comunicació i Humanitats pel seu rigor ètic.
- Mor, el 3 d'agost, el reconegut fotògraf Henry Cartier-Bresson, considerat un dels pares del fotoperiodisme.
- La Universitat Rovira i Virgili estrenava, el 30 d'agost, la llicenciatura de Periodisme.
- A partir del 4 d'octubre, Barcelona Televisió comença a emetre les vint-i-quatre hores del dia.
- Ràdio Barcelona–Cadena SER celebra, el 15 d'octubre, els vuitanta anys de la primera emissió de ràdio a Espanya.
- El 9 de desembre, el Govern espanyol aprova el Codi d'autoregulació sobre continguts televisius i infància.